

ÁLLATOK VÉDELME.

a kolozsvári Állatvédő-Egyesület havi közlönye.

Szerkeszti:

ÉBER ERNŐ.

<p>Készítők a szerkesztő névére Deák Ferenc-utca II. sz. kéretnek.</p> <p>Előzetések és pénzküldemények az egyesület pénztárosa Virányi István úr (Hosszú- u. 9 sz.) ezimére intézendők.</p>	<p>Tagoknak tagsági díj fejében jár Előfizetési ár:</p> <p>Egész évre — — — — 2 kor. — fill. Fél évre — — — — 1 kor. — fill. Számunként — — — — — kor. 20 fill.</p>
--	--

VII. évfolyam.

Kolozsvár, 1902. július.

7. szám.

TARTALOM: Az állatok értelme és tanulékonyága. *Gelei József.* — Az állatvédők figyelmébe. *Pécsi Aranka.* — Szárnyasaink szív-érzelmeiről. *Krenedits Ferencz.* — Ifjúsági pályázatunk eredménye. — *Állatvédelem és állatvilág:* Állattartás Kolozsvárt. — A városi iskolás gyermekek állat és természetismerete. — Gyűjtsenek-e a gyermekek pillangókat? — A zene hatása a szárnyasokra és állatokra. — Madárittás Olaszországban. — Tagjelteiket az 1902. évre befizettek névsora. — Kérelem.

Az állatok értelme és tanulékonyága.

Az Állatvédő Egyesület I. díjával jutalmazott pályamunka.

Irta: **Gelei József**, a kolozsvári unit. gymn. VII. o. tanulója.

»Az ember teste módosított állati alak,
telke hatványozott állati lélek.«

Értelmes állati! Vannak művelt emberek, kik majdnem napoként mondják el paripájukról, ölebükről vagy énekes kanárijokról: milyen értelmes, okos egy állat. De ha papíron vagy élőszóval épen e kérdés merül föl előttünk, rögtön készek sikrásszállani az Isten képmására egyedül teremtett emberért, a természet uráért, megtagadnak az állatoktól minden tudatos szellemi működést, vaknak, ösztönszerűnek hirdetik minden tetteiket. Régen mindenki, ma már csak azok szólnak így, kik az állat életét a tudatlanság, büszkeség rövidlátó szemével vizsgálják, míg a tudományos világ elismeri, hogy „ösztön és ész között nem mutatható ki tényleges, hanem csak fokozati különbség“ (Krah-

mer) „az ember teste módosított állati alak, lelke hatványozott állati lélek“ (Burmeister).

E tétel bizonyítására, illetve igazolására a bizonyítások egész tömege áll rendelkezésünkre. Az állatok szellemi tevékenységének is az agy központja, mely ugyanazon anyagból, ugyan olyan részekből áll, mint az emberé, szükséges tehát, hogy nyilvánulásai is hasonlóak legyenek az emberéhez. De mivel a szellem fejlettsége az agy tömegétől és külalakjától is függ: ezért, hogy az ember lelke hatványozott állati lélek.

Azt mondják, hogy az állati agy nyilvánulásai hasonlóak az emberéhez. Az embernél a szellem az ész és értelem, érzélem, akarat és az emlékezés tehetségben nyilvánul; vizsgáljuk meg az állatok lelki világát, hogy feltalálhatók-e ezek náluk is.

Az ész a lét megválasztásában, az értelem a kivitelnél működik. Az állatoknál akkor nyilvánul mindkettő a legáltalánosabban, de egyszersmind a leghatározottabban is, mikor a fiaik ott hagyják bölcsőjüket, kilépnek az élet próbaterére, hol irtózatos harcz folyik a létért, mely őket gyöngeségök — tapasztalatlan-ságuk miatt észrevétlenül eltipornál Most feszíti meg a gyermekeiért rajongó anya eszét, értelmét a legerősebben, hogy a nagy küzdelem méltó harcosává avassa fiait. A szeretet találékonnyá teszi őt. Először a táplálék megszerzésére s vele együtt a noz-gásra tanítják meg őket.

A madármama ismerve azt, hogy éhséggel a legtöbb várat be lehet venni, a legjobb falattal fiókái előtti ágra száll, vagy előttük röpked (fecske) s a melyik hamarább oda száll, az kapja el.

A kis sétatéren már többször megfigyeltem, hogy az anyamadar, illetve veréb, szárnyukat rezgető fiókáktól körülvéve, a szétszedett cserebogár potrohát csak folytonosan kopácsolja, egyszer-e egyszer felkapja, de ismét ledobja; eleinte nem tudtam mire vélni a dolgot, gondoltam, hogy szét akarja tépni; de hisz ezt ő könnyedén megtehetné volna — nem — türelmesen folytatta a felkapkodást, mignem egy ügyesebb föl nem kapta a jóizü falatot.

Égészen meglepő volt előttem a kis madárka okossága.

Az orv-madarak a levegőben elejtett táplálék elfogatásával vezetik be fiaikat megéihetésök legfontosabb követelményébe, az ügyes és biztos vadászásba.

Mindezeket megtaláljuk az embernél is, midőn a kis cse-

csemőt valamely előtte kedves játéktárggyal csalogatva, tanítja jární; s valamint az embernél nem mondható ösztönszerűnek, ugyszintén az állatoknál sem.

A ragadozó emlős fiait maga mellett viszi barangolásai közben s ha zsákmányra akad, vele marczangoltatja szét. A róka holdvilágos éjeken apró nyulfiakra, alvó madarakra, egekre vezeti fiait, hogy élve fogják el; s őt néha magok is el-el portyáztatnak lesre.

Okosságra mutat az is, hogy minden oktatást a legnagyobb óvatossággal visznek véghez. Minden gyanút kelt bennök, a mit azelőtt számba sem vettek. A veréb hangosan csiripoló fiait egy fán eteti. Ha magunk elé nézve haladunk egy fa alá, gondtalanul foly a tere-fere. De mihelyt megállunk s a fára fölnezzünk: rögtön ághegyre száll a veréb, vészjelző szavát hallatja, mire a fiak elnémulnak, az anyaveréb pedig mozdulatunkat gyanakvó szemmel lesi figyelő pontjáról s ha reá ijesztünk, nem el, hanem a faágai közé, fiókáihoz repül.

A rókát figyelték meg, hogy néha mekkora szeretettel s ügyiátszik gondtalanul játszik fiaival, de a legcsekélyebb zajra szájába kapja s vaczkába hordja őket. Sőt a legtöbbször más tanyára viszi, ha háborgatást gyanít s még a legnagyobb veszélyben is felkap egyet, hogy biztos helyre szállítsa. Ebben az időszakban csak fiainak él, csak róluk gondoskodik minden állat, oktatja, engedelmességre szoktatja, bünteti, de még élete kockázatásával is megvédi őket. A fiak a legnagyobb biztonságban növekednek fel, anyjuk védő szárnya alatt; el is sajátítják annak szokásait, értelmét, bátorságát, szelidségét, vérengzőségét; egészen anyjuk jellemét öltik magukra.

A szülők nemcsak fiaik nevelésében, hanem az élet minden szakát felhasználják és természetadta képességeiket is. A legnagyobb értelmességgel követik akarataikat; mielőtt tettüket végrehajtanák, tanakodnak magukka!; összehasonlítják eddigi tapasztalataikkal s némelyik a legnagyobb ravaszsággal hajtja végre tettét. Megfigyelő tehetségek van. Valamennyi, a puskás ember által üldözött állat, felismeri a vadászt puskájáról s menekül előle, de ha puska nélkül látja, számba sem veszi, sőt némely madár, mint a szajkó, a szarka, szemtellenül is viselkednek vele szembe.

Az értelem második actusa, az érzelem az állatoktól elidegeníthetetlen. Az állat azt a tapasztalatot, benyomást, melyet az

élő környezet reá gyakorolt, felhasználja, viszonyt állapít meg maga és környezete közt, mely barátságos, ha a benyomás kedvező, ellenséges, ha a benyomás kedvezőtlen. Legnagyobb mértékben, a házi életben mutatkoznak az érzelmeik. A gyermek-szeretet náluk egész szenvedély; béke-szeretők, nyájasok, szelídek, odaadók fiaik iránt; büszkék reájuk; de viszont épen ebben a korban a leghevesebbek, dühösebbek, szilajok az otthonon kívül veszély idején. Rokonszenvet, részvétet tanusítanak az anyját elvesztett idegen fajbeliek iránt is, sőt körükbe fogadják a gyámoltalanokat. Az anya hűségesen ragaszkodik férjéhez, s ha vadász gyilkoló golyója valamelyiküket elrabolja, levert, bánatos lesz, étvágytalan s az éneklő madár olyan keserves nótákat dalol, hogy a szív megindul reá. Hűséges és hálás jóltevője, ápolója, gazdája iránt. Több feljegyzés van, hogy a gazdát cserélt nemes paripa, mivel régi gazdáját nem láthatta, bánatában kimult. Bosszantóját, ellenségét gyűlöli s nem nyugszik, míg ki nem elégíti bosszuját.

Minden állatnak van határozott jelleme: merész, vagy félnék, vakmerő, vagy óvatos, becsületes vagy tolvaj, őszinte vagy ravasz, alattomos, bizalmas vagy gyanakvó, békészerető vagy zivakodó s ki tudja elmondani, hogy még hány fele.

Az öntudatos szellemi működés cselekedetei akaratiak és nem ösztönszerűek. Az állatoknak is megvan az akarat tehetősége; kitartásban erős és hamar lankadásban, gyenge vagy szórakozott akaratra ismerünk. De mi sem bizonyítja világosabban az önálló akaratot és akaratérőt, mint az, hogy legyőzi vágyait, szenvedéseit s megtanul uralkodni magán. Tapasztaljuk ezt a szelidítésnél, a táplálkozásnál akkor, midőn fiaikat kell etessék; a társas állatoknál, melyek egyéni érdekeiket a közérdekért áldozzák fel.

Nem tagadható el az állatok emlékező tehetősége sem, hisz e nélkül nincs szellemi fejlődés. Tapasztalatait megőrzi, hogy azoknak alkalomadtán hasznát vegye. Az ember valamely tapasztalt veszély minden részletére hűen emlékezik egész életén át; ép így van ez az állatoknál is, a veszély okozóját évek múltán is felismerik. Az elefántról van nagyon sok ilyen történet feljegyezve, még tapasztalhatjuk mi is a kutyánál: hogyha egyszer rájlesztünk, valahányszor csak találkozunk vele, mindig megugat.

Az állatok vándorlását némelyek ösztönszerűnek mondják,

de már általánosan elismert tény, hogy a hőmérséklet csökkenése és a táplálék hiány az okai. De ha amazt fogadjuk is el, valyon elfogadható-e, hogy az ösztön képesíti arra, hogy mindig régi tartzkodási helyökre jöhessenek vissza? Határozottan nem. Megjegyzik utjuk irányát, megfigyelik pontosan a részleteit és csakis így jöhetnek vissza, mindig ugyanazon helyre. Ezért némely madár, különösen a vizek, folyómentén vándorolnak, részint táplálkozás végett is.

Az állatok szellemi tehetségét az értelem-, akarat-érzelem- és értelem tehetsége mellett az a tökéletesedés bizonyítja a legkézzelfoghatóbban, melyre minden lelki adománya képes, ha oktatásban részesül. Az erős utánzási hajlammal bíró állatoknál (majom, több madár-faj, mint papagály, szarka, szajkó, stb.). Az oktatás fáradság nélkül történik, másoknál ellenben az állat jellemének beható tanulmánya szükséges, hogy valami eredményt elérjünk. Az állat u. i. szórakozott, vagy kitartó figyelme, rokon vagy ellenszenves bizonyos dolgok iránt s ha nem ütközik össze a betanítandó dolog belső lelkivilágával, kitartással bámulatos dolgokat lehet kivinni. Az idomítás nem tisztán erőművi, hanem valódi nevelésen is alapszik. Csak az elsővel az állatot inkább testi ügyességekre taníthatjuk, míg a kettő egyesítésével a szellemi tehetségeit nemesíthetjük. Leginkább akkor ragad el a bámulat, mikor éppen az állat szenvedélye, legerősebb jellembeli tulajdonsága van elnyomva; mint ezt cirkusban látjuk a lóháton lovagló medvénél, állatseregletekben az egy kecreczben lakó lámának; farkasnál, vagy az együtt játszó vizsla, medve, oroszlán és embernél. Majdnem minden állat ellenszenvvel viseltetik a tűz iránt s mégis látunk cirkusban lovat, minden oldalról égő kereveken átszaladni; s az állatseregletek állandó mutatványai közé tartozik égő tűz-karikákon ugratni át oroszlánt, tigrist, farkast. Legbámulatosabb ügyességet, legnagyobb foku értelmet az oromba elefánttal érnek el; megtaníják hordón állva azt hengeríteni, sörrösüvegeken táncolni, orrmánya végén lévő kampóval kanaiat, villát, kést, ügyesen kezelni; majd mind pinczért, majd mint impozáns uri embert mutatják be; bámulatos még számoló képessége is.

Könnyen szelidíthetők és tanulékonyak a madarak is. Bizalmasak lesznek az emberekhez, sőt szabadon bocsátva, mindig visszatérnek gazdájukhoz. Valamennyi között leghűségesebb a szajkó, mint hű eb, követi gazdáját s engedelmeskedik szavainak.

Több fajbeli madarat beszélni is meglehet tanítani, melyek a szavakat legalkalmasabban használják, nem mintha épen úgy értenék azokat, mint az ember, hanem emlékező tehetségükben megjegyzik maguknak, hogy mit minő körülmények között hallottak és ezek ismétlődésekor ismétlik az emlékezetökbe vésett szavakat.

Térjünk vissza legnemesebb állatunkhoz a kutyához, melyen leginkább látszik a nevelés. A jól oktatót kutya lelki világának legkiválóbb vonása a gazdájához való megdönthetetlen hűség és ragaszkodás, föltétlen engedelmesség és alárendeltség, szigorú éberség, szelidség, szolgálatkész és barátságos magaviselet. Midőn gazdája utra készül, fülét hegyzi, szemét forgatja, parancsát várja; örül, ha vele mehet, bánatos, ha otthon kell maradnia. Teljesen az emberé s érte még életét is feláldozza, állandó törekvése, hogy gazdájának mindig és mindenben szolgáljon és hasznára legyen. Gazdájának jellemét tükrözi vissza; a vadász-kutya a vadászét, a mészáros-kutya a mészárosét, a juhász-kutya a juhászét. Mekkora meghatottsággal nézzük azt, mikor a szent-bernáthegyi fagyasztó hidegben, sivító szélben, boros kulacsos nyakában élelmes tarisznyával hátán utnak eresztli a szerzetes, hogy az emberiségre is a leghumánusabb cselekedeteket végezze.

Okunk arra nincsen, hogy magunkat magassan az állatok fölé helyezzük. Igen, ha csak az európai embert tekintjük, ez természetesen magasabban áll, de nem elszigetelten, mert ott vannak a többi vad faj rokonaink, mint a szerecsen meg buschmann, melyeknél semmi erkölcsi érzék, még kevesebb előre számítás van. Ott vannak az állatország fejlettebb szellemi tehetségei: a majmok, melyekben több szemlélő nagyobb szellemi erőt észlelt, mint a fenemlített emberfajokban. Ezen szélsőségek az embernél és az állatorszában mintegy összekapcsoló láncszemek.

„Ha ez előítélettől egyszer megszabadultunk...., befogjuk látni, hogy az állatvilág nemcsak testi, hanem egyszersmind szellemi és erkölcsi tekintetben is ugyanolyan elemekből áll, mint az ember.«

Jelenleg, mondja találóan és helyesen Friedrich, nemcsak igazságtalanság, hanem egyszersmind szellemi szegénység félreismerni azon állást, melyet az állatok az emberrel szemközt a természetben elfoglalnak. Ki szellemi s lelki tehetségeiket tagadja, az nem lát mélyebben a természetbe, mint a mennyire épen érzéki szemei hatolnak, az ilyen egyáltalában nem hozhat helyes ítéletet a szellemi erőkről.

Az állatvédők figyelmébe.

Ha szép fővárosunk, szép Budapest rendezett főutczáin végig haladunk, örömmel tapasztaljuk, hogy mily emberségesen bánik például az Andrássy- vagy Stefánia-úton a lovakkal a kocsis.

A fényes, ragyogó, könnyű gummi-kerekű hintót a benne ülő pehelykönnyűségű, rózsás kalapu fiatal leánynyal szinte élvezet lehet az ezüst szerszamos lovaknak húzni.

A bakon ülő cylinderes kocsis szeliden czirógatja a lovak sörényét s a szép állatok büszkén ügetnek a sima faburkolatu úton tova.

Milyen szép is uri istállóban úri lónak születni!

De hagyjuk ott a ligeti corsót, a rendezett utcákat, vessünk csak egy pillantást az egyik elhanyagolt szűk mellékutczába.

A gazdag bankárnak eltörött az automobilja. Telefonál a gépgyárba, a honnan a gyáros köcsit küld az elromlott automobilért.

A kocsi elé két ló van fogva. Közönséges egyszerű két lovacska, bizony nem a legerősebb fajtából.

Nagy nehezen felrakják a vaspántos nagy szekérre az automobil, melynek óriási sulya alatt megroppan az erős szekér is.

Az egyik ló jámborul hátra néz, mintha azt mondaná a te kintete: hát ezt minékünk kell elvinni?

Megindulnak, azaz megindulnának, de nem lehet.

Hat ember taszitja a szekeret hátul, a kocsis az ostorral a bakról, két ember jobbról és balról fahusángokkal ütik-verik a lovakat.

Kapkodták a fejüket a szegény állatok a csapások elől, de mozdulni nem bírtak.

Az egyik ló el is esett. Habzott a szája, a szemei kidülledtek a nagy kinban, még akkor is ütötték, hogy felkeljen.

A veres arczu óriás részeg kocsis összeszorított ököllel ütötte a szegény megkinzott állatot ott, a hol érte.

Nagy népcsődület gyűlt össze, de egy se kelt a ló védelmére.

Az ablakból néztem a dolgoz. Rendőrért küldtem valakit, magam pedig odamentem a kocsishoz, megfogtam a karját és erősen rászóltam. Bambán nézett reám, kirántotta karját a kezemből, de időközben megjött a rendőr. Az aztán kiadta a rendeletet:

— Hozzanak valahonnan egy harmadik lovat.

A szegény elesett ló nagy nehezen feltápáskodott és nekem

úgy tetszik, mintha hálás tekintete vetett volna reám szem-ellenzöje alól, miközben keservesen vonszolják a hatalmas vasszörnyeteget, ilyen gondolatok járhatnak a fejükben:

— Nem érdemes szegény lónak születni.

* * *

Kolozsváron ismerkedtem meg egy állattal, melyet a fővárosban nem láttam: ez a bivaly.

Csendes, szelid, jámbor állat. Nappal dolgozik, huzza, vonszolja a nehéz szekeret, este aztán megfejik.

Idáig rendben is van, erős állat, hurczolhatja a kövekkel megrakott kocsikat, de az már éppenséggel nincs rendjén, hogy annyira ütök-verik, mint sok alkalommal láttam.

Szóltam is egy rendőrnek, hogy mért nem szól, hogy ne üssék.

Ez volt a rendőr flegmatikus válasza:

— Erős állat, nem érzi annak a bőre.

Vajjon így van-e?

Pécsi Aranka.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Szárnyasaink szív-érzelmeiről.

A „Természet” egyik előző számában Lakatos Károly egy a kék vadgalamb és a vadgerle kvodlibetjével ékeskedő „hibridről” emlékezik meg.

A közlemény ornithologusaink figyelmét bizonyára felköltötte; előttük ugyanis ismert dolog, hogy a madárvilág egyes válfajai rendszerint csakis saját családjukból szokták kiválasztani párjukat. A madarak világában valóságos kasztrendszer áll fenn s mindegyik méltóságán alulinak tartja, hogy holmi idegen madárral álljon össze.

Ugyanazon madárcsaládok különböző példányai nagy ellenszenvet mutatnak egymás iránt és ezen ellenszenvüket gyakran akkor se bírják leküzdeni, ha egy kalitkába zárják is őket; — de általánosan ismert dolog az is, hogy az ugyanazon családba tartozó madarak még szelídített társaik iránt is ellenséges érzülettel viseltetnek, ha eredeti vad állapotukban kerülnek melléjük.

A „Wiener Landwirtschaftliche Zeitung” 1894. évi 33. számában „Egy ornithologus” megfigyelő elmondja, hogy volt

neki egy pinyókéje, a melyik egyszer kalitkájából megszökött és a közeli cseresznyefára szállott; ámde a kis madár boldog szabadságának nem sokáig örvendhetett, mert vad társai a civilizálódott kis pinyókéket agyon verték.

Az említett ornithologus megsiratott kis pinyókéjéről mindjárt áttér a golyára és felemlíti, hogy tud egy esetet, a mely egy alföldi tanyán történt: egy golya, nem tudom miért, nem ment ei délre költözködő társaival, hanem egy paraszt-ház udvarán vissza maradva, nálunk huzta ki a telet; ámde nagyon megjárta, mert a tavaszkor visszatérő golyák neki estek szelid rokonoknak és oly kegyetlenül kezdték vagdalni csőreikkel, hogy kétségtelesen agyon verték volna, ha egy fűtykössel igazságot nem tesznek köztük.

A pinyóke és a golya családfaja között létező nagy különbségre hivatkozva az említett példából azon következtetést lehet vonni, hogy minden vad madár ellenséges érzülettel viselkedik azon testvére iránt, a mely természeti ösztönével meg nem egyező szokást kíván vele megkedveltetni.

Ezen állítás igazolásul szolgálhat a csákós verébbel tett kísérlet: ha fogunk egy verébet és papír csákót téve fejére szabadon eresztjük: mihelyest meglátják őt társai, addig-addig csipkedik, míg ki nem adja párját, vagy el nem veszi csákóját.

Igen helyes dolog tehát, mikor a posta-galambnak szárnya tollára írják, nem pedig a nyakába akasztják az üzenetet, nem helyes azonban, mikor a költözködő fecskéknek szalagot kötnek a nyakára, mert ezért a kis szalagért bizonyára sok szemrehányást kell elszivelnie még hites társától is.

Ekként látjuk érvényesülni a természet törvényét, a madarak életében is és bizást állíthatjuk, hogy mindazok a madarak, a melyek eredeti vadságukban, más idegen madarak, vagy szelidített testvéreiket választják ki párjuknak, hogy mindezek igen ritka kivételek, ép azért a Lakatos Károly által közölt galambfaj is, valóban nevezhető érdekes hibridnek, annyival is inkább, mivel a pinyókééről és golyáról megemlékező ornithologus, egyedül a siket-fajdról és nyír-fajdról mondja azt, hogy a nyír-fajd kakasa sokszor választ siket-fajd jérczét párjául, egyéb vadmadarakról általában azt állítja, hogy különös ellenszenvvel viselkednek még faj-testvéreik iránt is, ha azok szelidített állapotukban kerülnek eléjük.

Erre nézve érdekes példákat említ föl az idézett német lap ornithologusa:

Szelid és vadgalambokkal tett kísérletei nem sikerültek. Pásztorfiuk egy pár örvös galambot fogtak neki. Kalitkába zárta őket s mivel a galambok nem akartak enni, kezével táplálta őket: ez által oly szelidekké lettek a vadgalambok, hogy később önként is ettek a kezéből. Mikor a párzás idejét elérkezni látia, mindegyik mellé egy igen szép kékszemű házi galambot tett a kalitkába. Daczára annak, hogy a házi galamb szelid volt, az örvös galamb pedig már megszelidült, az egyik kalitkában levők megvadultak egymástól, nem hogy összecsokolkoztak volna; a másik kalitkában levők közül a szelid házigalamb csipdesni és szárnyával csapdosni kezdte az örvös galambot és a gyöngébb házi galamb ki mert kezdeni az erősebb örvös galambbal, sőt még azt meg is verte.

Megemlékezik ugyanez az ornithologus egy ublánus hadnagyról, a ki szerzett egy vadludat, a melyről elmondja, hogy szárnyait repülésre alkalmatlanná tette és udvarába deportálta... A lud lassan-lassan bele törődött a fogságba; de mégis gyakran rajta érte őt, hogy kinyújtott nyakkal sovárogyva kandikált a levegőbe. Később a szabadságától megfosztott gunárt némi kárpótlásban akarván részesíteni: egy szép fehér házi libát adott vigasztalóul.

Nehezen ment az ismeretség megkötése; de a két liba később mégis együtt uszált a patakban, együtt sétált a réten, sőt egy év alatt az együttlétnek még látható következménye is lett: ivadékok keletkeztek... a vad-atyából kultivált férj vált, ha ellenség fenyegette övét: sziszegéssel és szárnycsattogtatással sietett feleségének segédkezni, éppen úgy akár csak a civilizált gunárok szokták.

Az említett német lap idézett helyén, egy állat-barát emlékezik meg egy vad kacsáról, ki elmondja, hogy egy kis folyó völgyében éledgelt egy kacsacsalád... egy napon örömmel tapasztalta a kacsáit szánon tartó gazdasszonyka hogy azok egygyel megszaporodtak: mert a szemrevaló kacsák közül egy vad gácsér ugyancsak tette a szépet és sikerült is neki egyik-másik kacsacsaládnak elcsavarni a fejét. Egész nap együtt maradt a szelid kacsákkal a tollas Don Juan, de ugyancsak meg volt keveredve, mikor a lenyugvó nappal az alvás ideje elérkezett, mert sehogy se tudott megbarátkozni azzal a gondolattal, hogy ne a szabadban, hanem valami ólban töltse az éjét: ilyenkor mindig győzött a szabadság ösztöne: öveitől elvált és az erdő felé repült.

Nem tartozik a ritkaságok közé, hogy széna-kaszálás idején vadkacsa fészket találnak. Ámde még akkor is ha szelid kacsza költi ki és nevelifől a vadkacsát, a kis jószágok mindig őseik nyomdokait követik, félénkek maradnak . . . Szeretnek elrejtőzni és ha csak szerét tehetik : elrepülnek, soha többé vissza se térnek.

Ugyancsak vadkacsáról szól a következő eset is : egy vau-ti ör vadkacsa fészekben tíz tojást talált. Miután odahaza kötött a szelid kacsája . . . hazavitte a fészket . . . a tojások egytől-egyig kikeltek . . . felnevelésük szépen haladt . . . szárnyukat megkötözte, hogy ne lehessenek hozzá hűtlenek . . . Később megakarta vadkacsáit hizlalni : ebből azonban semmi sem lett. Kacsái keveset ettek és esténként valóságos keveredés volt közöttük, sehogy se tudtak beletörődni abba, hogy ólban aludjanak : szaladgáltak, röpködtek, sehogy se leherett lecsendesíteni s utójára is a kés szabadította meg őket nyugtalan életüktől.

Figyelembe véve a madárvilág ezen rendszeretét és törvényismeretét : annál érdekesebbek a kivételek minél ritkábbak azok, általánosan ismertek a kanári-madárral tett kísérletek :

A kanári szigetéről hozott vadkanári madár szíves örömet éli világát a szeliddel, de sőt szívesen látott házi-barátja a kanárinak : a kenderike, a tengelicz a csiz és a gimpi is, sőt néha még a paraszt legény veréb is.

Ezekből levonva a következtetést, azon tanuságot vonhatjuk, hogy az egyes madár-fajok csak is sajátjaikat ismerik el párjuknak. Ámde tény az is, hogy az emberi beavatkozás sok madár válfajt teremthet erőszakos pároztatás által, hogyha jól választja ki az egyedeket.

Egy érdekes tyuk keresztezést lehetett látni az 1890. évi bécsi mezőgazdasági és erdészeti kiállításon, egy csodálatos madarat : a fáczán és a házityuk ivadékát.

Dr. Baldamus jeles ornithologus szerint a közönséges fáczán szívesen fogadja párjául az ezüst és arany fáczánt, a tyúkot, sőt még a pulykát is.

A vadpulyka szívesen látja a szelid pulykát és a szelid pulyka és vadpulyka ivadékának gondos tenyésztése által keletkezett fájának legkiválóbbja a bronz-pulyka.

Baromfi tenyésztésünk és galambászatunk szempontjából tehát igen nagy fontossággal bír minden oly értesítés, melyet egy-egy oly érdekes hibridről tett közlemény képez, mint a milyenről Lakatos Károly a „Természet“ f. évi I. számában e lap olvasóinak beszélt.

Krenedits Ferencz.

Ifjusági pályázatunk eredménye.

Junius 15-én járt le hirdetett ifjusági pályázatunk s ez a pályázat, *minden eddiginél nagyobb eredménnyel* járt, a mi ékesen szóló bizonyítéka annak, hogy az állatvédelem eszméje s az állatok szeretete az iskolákban, a minden szépért és jóért lelkesülő, serdülő ifjuságban mindjobban terjed. És ez a bizonyíték reménységgel tölthet el az iránt, hogy ebből a cseretéből fog majdan kinőni a társadalom öntudatos állatvédő törekvésének terebélyes fája. Ifjusági pályázataink eredménye fokozatosan fejlődik. Az eddigi pályázatokon beérkezett 4, 5, 7 pályamunkát, az idei pályázat 10 beérkezett pályamunkája szépen meghaladja s ez is mutatja, hogy állatvédő egyesületünk nemes munkája sikereket is tud már fölmutatni még az ő szerény eszközeivel is. És örvendetesen tapasztalhattuk azt is, hogy nemcsak a pályamunkák száma, de azoknak színvonala is szépen emelkedett.

Ifjusági pályázatunk *első* díját, 1 drb. 10 koronás aranyat „Az ember teste módosított állati alak, lelke hatványozott állati lélek.” jeligéjű dolgozat nyerte el. Szerzője *Gelei József*, az unitárius főgymnasium VII. oszt. tanulója. A *második* díjat, 6 koronát, a „Balaton” jeligéjű dolgozat szerzője *Székely Gabriella*, a felsőbb leányiskola IV. o. növendéke nyerte el. A *harmadik* díj, 4 korona nyertese „Tanuld megbecsülni az állatokat, mert sohasem tudhatod, mikor lehetnek hasznodra” jeligéjű pályamunka, szerzője *Tyroler Irma*, a polgári leányiskola IV. o. tanulója. A kitűzött pályadíjakat a szerkesztő elküldte már a nyerteseknek.

Az első díjat nyert dolgozatot jelen számunkban közöljük.

Állatvédelem és állatvilág.

Állatkinzás Kolozsvárt. A törvény és szabályrendelet lehetőleg igyekszik megvédeni a jószágokat a gazdák szivtelensége ellen, de ezzel nem akadályozhatják meg azt, hogy nap-nap után ne halljuk hírért és ne lássuk színét az állatkinzás újabb és újabb városunkban elkövetett nemének.

Csudálatosan nagy a on embereknek száma, akiket ilyen ügyből kifolyólag cizít meg a kihágási bíróság.

Nap-nap után néhány szekeres kerül szivtelen állatkinzásért

a kihágási bíró elé. Lovait ütik embertelen módon, mikor terhes kocsijuk egy kátyuban elakadt. Ilyenkor az érzéstelen kocsis — hogy indokolatlan dühét kiönthesse — összevissza veri az állatot.

A kolozsvári szekeresek külföldben is híresek arról, hogy milyen embertelenül bánnak jószágaikkal, amelyek pedig a kenyeret segítenek megkeresni. A lelkismeretes bánást nem lehet beparancsolni senkibe, hanem még szigorubb ítéletekkel kell példát adni ezeknek a lelketlen teremtményeknek. Az állatvédő egyesületek nagyban munkálkodnak és terjesztik eszméit a humanizmusnak, de nélkülözik a nagy közönség pártfogását.

Ha valaki állatkinzást lát, jelentse azt a legközelebbi rendőrnek, akinek kötelessége az állatkinzást megszüntetni s a kinzót följelenteni. Ekként talán a közelműveltek is megfinomulnak kissé és a közönség jobb érzését nem fogják olyan barbár utcai jelenetek botránkoztatni.

A városi iskolás gyermekek állat- és természetismerete. Kétségtelennek mondható, hogy a nagy városokban hazánkban is úgy áll a dolog, mint abban a statisztikában, amelyet nem rég egy hamburgi tanító gyűjtött. E tanító iskolájának 10—16 éves 120 gyermeke közül nem látta a szántási műveletet soha 49; juhnyáját nem látott 58; ibolyát a szabad talajban 70 fülemüle énekét nem hallott 90; naplementet nem látott 39; a nap felkeltét nem látta 89 stb. Ki is jelenti e tanár, hogy: a tanulók ismerik a színházat, koncertet, kiállításokat, muzeumokat, bazárokat, áruházakat, szóval a kultúra, a fényűzés intézményeit és tárgyait, de a minden kulturák alapjáról, a természet életéről, berendezéséről, tárgyairól, élő lényeiről fogalommal se bírnak.

Látnak szakácsművészeti kiállításokat is, de hogy a mindennapi kenyér hogy készül, azt nem tudják. Menzaseriák, állatkertek fenevadjainak produkciói, azok etetése nagy gyönyörűséget okoz nekik, ám hiába kérdeznénk tőlük, hogy miképpen táplálja pl. a fecske a fiait; hogy iszik a veréb; miért hasznos az egyik állat, miért káros és mennyiben nem hasznos a másik; hogy kell hát a káros emberségesen irtani, s hogyan kell a hasznost védeni stb.

A növény- és állatvilág s a természet egyéb tárgya, jelensége, jelentősége stb. felől legfeljebb szavai vannak az ilyen iskolás gyermeknek, de nézete arról nincs s így fogalma, ítélete sincs. Végig fog klnlódni a térképen a legsötétebb Afrikában; tudja a világrész főbb hegyeit, folyóit, városait, de nem tudja

hogy mi az a tej, a mit iszik; mi az a méz, tojás, a mit eszik; mi az a gyapju, amibe takarózzik! ;Hogyan volna hát képes az állatokat pl. ismerni, hasznukért becsülni, szeretni, gondozni, óvni, védeni.

Nem is lehet eléggé a tanítók lelkére kötni, hogy ily irányban igyekezzenek többet vinni a serdülő gyermekekbe, nem csak az ismeretbővítés, hanem a lelkület-nemesítés szempontjából.

Tanítóó.

Gyűjtsenek-e a gyermekek pillangókat? Nagy rajokban igyekszik ilyenkor, a tavasz és nyár pompájában, az emberiség a szabad természet ölébe, föltámad ilyenkor a vándor kedv és a gyermekeknel: a gyűjtés. A mezőkön tarka pillangók után szaladnak lepkefogóikkal, a bokrokban rovarok után motoznak, a lejtőkön növényeket gyűjtenek és a tavak mellett békát, halat fogdosnak az aqvarium részére. Szükséges vagy egyáltalán helyes ez? Van ennek valami pedagógiai célja? Nem, nem és harmadszor is nem. Nagyon határozott hangon nyilatkozik erről Ule német tanár a „Natur“ cz. német lapban. »A hol a tudósokat tudomány szomj kérészerit növények, pillangók, rovarok gyűjtésére, ott megengedhető ez. De a mi iskolás gyermekeink nem tudományszomjból, hanem pusztán utánszásból gyűjtenek. Ha Péter gyűjt, akkor ezt Pálnak is meg kell tenni. A mellett az ilyen gyűjtemények tanértéke semmi. A pillangó vagy rovar rajza éppen annyit mutat a gyermeknek, mint a döglött rovar vagy pillangó. Éppen úgy teljesen fölösleges, hogy a fiu növénygyűjteményt rendezzen be. Vezessétek a gyermekeket ki az erdő és mezőre — mondja Ule — és mutassátok meg nekik a növényeket növésük helyén, mindazzal a mi azokat körülveszi. És többet tanulnak, mint a növény gyűjteményből, a melyek év végén a rovar és lepkegyűjteménnyel együtt rendszeren a lomtárba vándorolnak. A mellett a gyűjtés nyerssé teszi az erkölcsöket. Ha a tudós a pillangó fejét benyomja és türe fűzi, ha a rovart éterrel megöli, ugy az a tudomány érdekében történik; de ha a gyermekek ezt teszik, ugy érzékük megtompul a hangtalan állatok szenvedése iránt. Éppen oly kevéssé törjék meg a szülők, hogy gyermekeik teknős békát vagy hasonló állatot tartsanak. Hiszen a kicsinyeknek nagy örömet okoz ilyesvalamit a kirándulásról haza hozni, de az állatok nem erre vannak teremve. A tojások gyűjtése pedig éppenséggel nem megengedhető. Az ilyen gyerekeket nem dicséret illet tudomány szomjukért, hanem egy pár egészséges nyakleves.«

A zene hatása a szárnyasokra és állatokra. Erről a tárgyról a „Natur“ német lap a következő érdekes megfigyeléseket teszi közzé: Nagyon érdekes volt egyszer Pozenben megfigyelnünk milyen hatást gyakorol a vonós hangszer zenéje a szárnyasra. Az ottani szárnyas kiállítás vasárnap hangversenyt tervezett és egy teljes zenekar meg is jelent. Mialatt a zenekar a vonóshangszereket hangolta a szárnyasok viselkedésében semmi változás nem volt észlelhető, de a mint a karmester jelt adott és a zene megkezdődött, határozottan mély csend állott be a szárnyasoknál, csak egy-egy pulyka hallatta hangját, míg a kákasok az egész játék huzamát mély csöndben töltötték, hogy annak befejezésekor annál hangosabb kukorékolásban törjenek ki. Az egész idő alatt ugyanez volt észlelhető, a mint teljese azt bizonyítja, hogy a szárnyasoknak jól esik vonóshangszert hallaniok. Egy kutyánál pedig azt észleltük, hogy amint az esti harang megszólalt, folytonos üvöltésével kísérte azt, de az összes harangok zugása nem érintette. Nemrégén Baker zoologus tett kísérleteket az irányban, hogy milyen hatása van a zenének az állatokra és minden este hegedült nekik. A puma a zenét kedvelni látszott. Oda feküdt és csöndesen hallgatott, a míg a zene lassu maradt. De a mint lármásabb lett, fölugrott és nyugtalanul szaladt föl és alá. Két leopard nem is törődött a zenével. Egy nőstény oroszlán három kölykével először nagyon nyugtalan lett, de a mint a zenész távozott, folyton játszva mindnyájan előrejöttek és a rács mellé feküdtek. Lassu zenét figyelmesen hallgattak a mikor megint hozzájuk jött. Egy gyorsan játszott táncdarabnál a kölyökoroszlánok élénken ugráltak ide-oda. A majmok inkább kíváncsiaknak látszottak. A prairie farkasok az első hangnál azonnal kibujtak odvaikból és először nyugtalanul szaladtak fel s alá, de azután félkörben a zenész köré telepedtek és a mikor az elhallgatott, lábaikat feléjük nyujtották, mintha a zene folytatására akarnák kérni.

Madárírtás Olaszországban. Minden évben, őszszel, mikor a madarak dél felé, a melegebb tájakra vándorolnak, Olaszországban és Spanyolországban megkezdődik a madarak tömeges pusztítása. A svájcz határtól Szicília déli fokáig ezer helyen, száz alakban leskelődik a halál a levegő vándoraira. A magaslatokon madárhálók vannak felállítva, a melyek tömegesen fogják össze a kis szárnyasokat és a vadászok csoportosan vonulnak az érkező vándormadár-csoportok elé, hogy golyóikkal megállítsák őket

utjukban. Az olasz vadász ugyanis nem tartja megszegényítőnek, hogy ily kis madarakra lövöldözzön és ha más zsákmánya nem akad, hát fecskék ellen fordítja fegyvere csövét. Ebben az időtájbán a vendéglők étlapján is nagy szerepet játszanak a vándormadarak. Az «ucelli con polenta»-nak nagy a divatja és az olaszok nagy élvezettel fogyasztják ezt a sovány ételt. A tömeges madárgyilkolás ellen már írók és tudósok gyakran fölemelték szavukat és törvényhozási intézkedést kértek e dicstelen vadászat megszüntetésére, de eredménytelenül. Most Olaszország egyik legelőkelőbb lapja, az „Italia“ újra szőnyegre hozza ezt a kérdést és vezércikkben foglalkozik a madárgyilkolás megszüntetésével. Kétséges azonban, hogy ennek a felszólalásnak több eredménye legyen, mint az eddigi mozgalmaknak.

1902. évre tagsági díjukat befizették.

Kolozsvárt:

Br. Bánffy Ernő	2 Kor.
Br. Bánffy Ernőné	2 »
Boér Bándorné	2 »
Donagány Valéria	2 »
Éjszaky Károly	2 »
Fazakas József	2 »
Fekete-Nagy Béla	2 »
Dr. Gálffy Endréné	2 »
Gálffy Róza	2 »
Halmi Piroska	2 »
Heinrich Józsa	2 »
Hirschfeld Lajos	2 »
Jung Eliz	2 »
Kanyaró Ferencz	2 »
Dr. Kiss Mórné	2 »
Kormoss Béla	2 »
Dr. Meltzl Hugóné	2 »
Dr. Mezey Sándor	2 »

Mihálsi Mimi	2 Kor.
Dr. Nyiredy Géza	2 »
Dr. Óváry Elemér	2 »
Ózv. Papp Áronné	2 »
Dr. Russel Károly	2 »
Szentiványi Ferencz	2 »
Szvacsiná Gézáné	2 »
Thomachott Fanny	2 »
Toldy Ilonka	2 »
Dr. Udránszky László	2 »
Dr. Vajda Gyula	2 »
Gr. Wass Ottilia	2 »

Vidékről:

Gaal Elemér Örményes	2 »
Dr. Gr. Kun Géza M. Némethi	2 »
Schilling Rudolfné Bpest ..	2 »

Virányi István,
az egylet pénztárosa.

Kérelem.

Megkezdve az 1902. évre szóló tagsági díjnyugták szétküldését, úsztelettel kérjük úgy helybeii, mint vidéki kegyes pártfogóinkat, hogy csekély 2 korona tagsági díjukat, melyért kedves, általános elismerésben részesülő havi közlönyünket is kapják, mielőbb beküldeni, illetve nyugtájukat nyugtákihordónktól, ha azzal jelentkezik, kiváltani méltóztassanak, hogy további működésünket a szegény állatok védelme érdekében akadálytalanul folytathassuk.

Br. Bánffy Zoltánné,
elnök.

Virányi István,
pénztáros.